

Araştırma Makalesi/Research Article

FINANSAL ARAÇLARIN TMS/TFRS VE BOBİ FRS ÇERÇEVESİNDE MUHASEBELEŞTİRME ESASLARININ KARŞILAŞTIRILMASI¹

COMPARE THE ACCOUNTING PRINCIPLES OF FINANCIAL INSTRUMENTS WITHIN THE FRAMEWORK OF
TAS/TFRS AND THE FINANCIAL REPORTING STANDARD FOR LARGE AND MEDIUM- SIZED COMPANIES

Osman TUĞAY*

Kadriye ARISOY**

Öz

Günümüzde hızla değişen piyasa koşullarında işlem hacimlerinin yüksek olması finansal araçların bilançolar üzerindeki etkilerini de artırmaktadır. Bununla birlikte finansal araçlar hem işletme içindeki finansal bilgi kullanıcılarını hem de işletme finansal tablolarıyla ilgilenen diğer finansal bilgi kullanıcılarını (devlet, yatırımcılar, kredi kuruluşları) yakından ilgilendirmektedir. Çalışmada Uluslararası Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartlarının (UMS/UFRS), ülkemizdeki uyarlaması olan Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları (TMS/TFRS) seti içerisinde TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı, tamamlanan yeni sürümü ile 1 Ocak 2018 ve sonrası hesap dönemleri için uygulanmak üzere yayımlanan TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı ve bağımsız denetime tabi olup TMS/TFRS uygulamayan işletmeler için 1 Ocak 2018'de yürürlüğe giren Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standartlarının (BOBİ FRS) finansal araçlar ile ilgili düzenlemeleri incelenmiştir. Bu doğrultuda çalışma ile standartların karşılaştırılması ve farklı düzenlemelerin örnek uygulamalarla daha iyi anlaşılması amaçlanmıştır.

Anahtar Kelimeler: Finansal Araçlar, TMS 39, TFRS 9, BOBİ FRS

Abstract

Nowadays, the high volume of activities in rapidly changing market conditions increases the effects of financial instruments on balance sheets. Nevertheless, financial instruments are closely interest to both the financial information users within the business and other financial information users (government, investors, credit institutions) who are interested in the business financial statements. In the study, International Accounting and Financial Reporting Standards (IAS / IFRS), the adaptation of our country, Turkey Accounting and Financial Reporting Standards (TAS/TFRS) set in TAS 39 Financial Instruments: accounting and measurement standards, complete with new versions as of 1 January 2018 and after periods the TFRS 9 Financial Instruments Standard and Financial Reporting Standards for Large and Medium Sized Enterprises (FRS for LMEs), which entered into force on 1 January 2018 for businesses that do not implement TAS / TFRS, have been reviewed for financial instruments. The aim of this study is to compare the standards and to better understand the different arrangements with the sample applications.

Keywords: Financial Instruments, TAS 39, TFRS 9, BOBİ FRS

* Doç. Dr., Burdur Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi, otugay@mehmetakif.edu.tr

** Bağımsız Araştırmacı, arsykdry@gmail.com

¹ Bu çalışma, 2-3 Kasım 2018 tarihinde 5. Uluslararası Multidisipliner Çalışmaları Kongresi'nde sunulan "Finansal Araçların TMS/TFRS(İAS/IFRS) ve BOBİ FRS Çerçevesinde Muhasebeleştirilme Esaslarının Karşılaştırılması" başlıklı bildirimini genişletilmiş halidir.

EXTENDED SUMMARY

Background

In the rapidly changing world with the impact of globalization, a new era has been entered together with accounting standards. With this new term entered with accounting standards, the financial statements of the financial instruments that comprise the high amounts in the business balance sheets are reported in the importance of both the investor and the management of the company. Accounting and measurement principles, classification and impairment of financial instruments are included in the regulations of national and international standards. Knowing the innovations and differences in these principles will contribute to the process of compliance with the standards.

Purpose

The purpose of this study is to compare Financial Reporting Standard for Large and Medium- Sized Companies (FRS for LMEs) and Turkey Financial Reporting Standards (TFRS) regulations for financial instruments and to better understand the different regulations with examples of applications.

Method

The method of the study, comparisons of standards were made within the framework of the standard provisions. Important changes are explained through sample applications.

Findings and Conclusions

In terms of classification, a classification is made on the basis of the business model used by the financial assets and the properties of the contractual cash flows of the financial asset in TFRS 9. Unlike Financial Reporting Standard for Large and Medium- Sized Companies (FRS for LMEs) , it is classified according to valuation measure, not by type of asset. FRS for LMEs as receivables and payables, debt instruments, investments in equity instruments and other financial assets have been classified more precisely. For example ; in accounting it is observed that the maturity criterion is taken to measure the receivables and payables at Financial Reporting Standard for Large and Medium- Sized Companies. TFRS 9 does not include maturity separation.

GİRİŞ

Dünya genelinde gerek ülkeden ülkeye gerekse her ülkenin kendi içerisinde farklı muhasebe uygulamaları işletmelerin finansal tablolarının gerçeğe uygun bir şekilde raporlanmasını engellemektedir. Öte yandan farklılaşan finansal tablo içerikleri işletmeler ile yakından ilgilenen çevreleri önemli bir biçimde etkilemektedir. Dolayısıyla muhasebe uygulamalarında standart bir çerçevenin oluşturulup üniform (yeknesak) bir dil kullanımı kaçınılmaz hale gelmiştir. Düzenlemelerde standardizasyonu sağlamak amacıyla Uluslararası Muhasebe Standartları Kurulu (International Accounting Standards Board/IASB) tarafından Uluslararası Muhasebe Standartları (International Accounting Standards/IAS) ve Uluslararası Finansal Raporlama Standartları (International Financial Reporting Standards/IFRS) yayımlanmaktadır. Ülkemizde bu standartların birebir çevirisi Türkiye Muhasebe ve Finansal Raporlama Standartları (TMS/IFRS) olarak Kamu Gözetimi Muhasebe ve Denetim Standartları Kurumu (KGK) tarafından yayımlanmaktadır. Kurum son olarak bağımsız denetime tabi olup TMS /IFRS seti uygulamayan işletmelere yönelik yerel bir finansal raporlama çerçevesi olarak Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standartlarını (BOBİ FRS) yayımlamıştır. 1 Ocak 2018 tarihinde yürürlüğe giren BOBİ FRS uluslararası standartlara göre daha sade ve anlaşılabilir bir yapıda oluşturulmuştur.

Finansal araçlara yönelik düzenlemelere TMS/IFRS setinde dört standartta yer verilmiştir. Bunlar; TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum, TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar, TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme, TFRS 9 Finansal Araçlar Standardıdır. Finansal araçlar genel olarak sunum ve açıklamalar ile muhasebeleştirme ve ölçme başlıklarında düzenlenmiştir. Son olarak yapılan çalışmalarda TMS 39'un karmaşık içeriğine eleştiriler getirilmiş ve bu doğrultuda standardın içeriğinde sınırlamalara gidilmiştir. TMS 39 standardında finansal riskten korunma muhasebesine ilişkin düzenlemelere yer verilirken söz konusu standardın yerine geçecek şekilde yeni finansal araçlar standardı TFRS 9 yayımlanmıştır. Çalışmanın kapsamı içerisinde finansal araçlara yönelik muhasebeleştirme ve ölçme ile sınıflandırma konuları ele alınması sebebiyle TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı ve BOBİ FRS Bölüm 9 finansal araçlar düzenlemeleri incelenmiştir. Çalışmanın amacı BOBİ FRS ve TFRS 9 çerçevesinde finansal araçlara ilişkin düzenlemelere getirilen yeniliklerin uygulamaya yansımalarını gösterebilmek ve bilgi kullanıcılarına yararlı olabilmektir.

1. FİNANSAL ARAÇLARIN SINIFLANDIRILMASI VE MUHASEBELEŞTİRİLMESİ

1.1. Finansal Araçların Sınıflandırılması

Finansal araç, iki veya daha fazla sayıda tarafın arasında ekonomik anlamda sonuçları açık ve genellikle anlaşmanın yasal yaptırımları dolayısıyla tarafların kaçınma ihtimalinin az veya hiç olmadığı bir sözleşmeyi ifade eder (Sağlam vd, 2018: 525). Finansal araçlar TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı 11.maddesine göre finansal araçlar; “Bir işletmenin finansal varlığı ile diğer bir işletmenin finansal borcunda ya da özkaynağa dayalı finansal aracında artışa neden olan herhangi bir sözleşmedir ” (TMS 32, md: 11). Tanıma göre bu sözleşme işletmelerden biri için finansal varlık iken diğer işletme için finansal borç (yükümlülüğü) veya özsermayedir. Finansal araçlar nakit, alacaklar, menkul kıymetlere yatırımlar ve borçlarla birlikte opsiyon sözleşmeleri ve vadeli işlem sözleşmeleri gibi türevleri içerir (Baydoğan, 2009: 5).

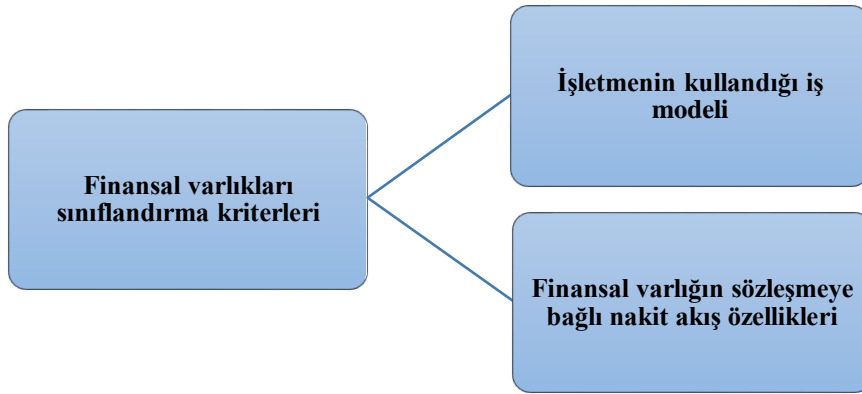
BOBİ FRS Bölüm 9'un 4.maddesinde finansal araçlar; finansal varlık ve yükümlülükler ile özkaynak araçları şeklinde açıklanmıştır. Bu sınıflandırma da BOBİ FRS'nin TMS 32 ile uyumlu olduğunu göstermektedir. Buna göre BOBİ FRS'de finansal varlık ve yükümlülükler; alacaklar ve borçlar, borçlanma araçları, özkaynak araçlarındaki yatırımlar ve diğer finansal varlıklar olarak ele alınmıştır (BOBİ FRS, md:9.4; Öztürk, 2017: 598).

TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardının yerini alan TFRS 9 Finansal Araçlar Standardında finansal araçların sınıflandırılmasına bakış açısı farklı olup yeni finansal araçlar standardının uygulamaya girmesi ile TMS 39'daki sınıflandırılma da standardın kapsamı dışında bırakılmıştır. TFRS 9'daki sınıflandırmayı incelemeden önce TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardında kaldırılan 45. maddedeki sınıflandırma başlığını da incelemek gerekir. Söz konusu

kaldırılan 45.maddeki finansal araçlar sınıflandırması şu şekildeydi; (TMS 39, md:45) (Bu madde standardın 2014 sürümüne aittir.)

- “Gerçeğe uygun değer farkı kar veya zarara yansıtılan finansal varlık ve finansal borçlar
- Vadeye kadar elde tutulacak yatırımlar
- Kredi ve alacaklar
- Satılmaya hazır finansal varlıklar”

TMS 39 standardında farklı olarak yeni finansal araçlar standardı TFRS 9’da finansal varlıklar iki ölçüt esas alınarak sınıflandırılmaktadır. Bu ölçütler; işletmenin finansal varlık için kullandığı iş modeli ve finansal varlığın sözleşmeye bağlı nakit akışlarının özellikleridir (TFRS 9,md: 4.1.1).Sınıflandırmaya ilişkin verilen finansal varlık için işletmenin kullandığı iş modeli esasına bakıldığında işletmenin yönetim esası, yönetimin bireysel olarak finansal araca yönelik niyetine bağlı değildir. İşletmenin finansal araç için seçtiği iş modeli finansal araç bazında değil ilgili finansal araç grubunun tamamı için geçerlidir. Örneğin; işletme sözleşmeye bağlı nakit akışlarını tahsil etmek amacıyla yönettiği bir yatırım portföyünü hem de gerçeğe uygun değer değişikliklerini nakde dönüştürmek için alım satım amacıyla yönettiği başka bir yatırım portföyünü elinde bulundurabilir (Sağlam vd., 2018: 533).

Şekil 1: TFRS 9 Finansal Varlıklar Sınıflandırma Kriterleri

Şekil 1’de yer alan hususlar dikkate alınarak finansal varlıklar TFRS 9 Standardının 4.1.1. maddesinde şu şekilde sınıflandırılır; (TFRS 39, md: 4.1.1)

- “İtfa Edilmiş Maliyeti Üzerinden Ölçülen Finansal Varlıklar
- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar
- Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kar veya Zarara Yansıtılarak Ölçülen Finansal Varlıklar”

TFRS 9’un sınıflandırma yapısı hem TMS 39 standardından hem de BOBİ FRS’den farklıdır. Finansal varlıkların sınıflandırılmasında kriterler esas alınarak varlığın türüne göre değil değerlendirme ölçüsüne göre sınıflandırılmaya gidilmiştir.

1.2. Finansal Araçların Muhasebeleştirme Esasları

Finansal araçların muhasebeleştirilme esasları TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı ve BOBİ FRS Bölüm 9’da ilk defa kayda almada ve sonraki dönemlerde ölçüm olarak açıklanmıştır.

BOBİ FRS’de finansal varlık ve yükümlülüklerin muhasebeleştirme esasları dört başlıkta incelenmiştir. Bu başlıklar; alacak ve borçlar, borçlanma araçları, özkaynak araçlarındaki yatırımlar, diğer finansal araçlar şeklindedir. Bağlı ortaklıklar, iştirakler ve müşterek girişimlere ilişkin hükümler BOBİ FRS Bölüm 9 Finansal Araçlar ve Özkaynaklar düzenlemelerinde yer almamaktadır. Bunlara ilişkin açıklamalara ilgili oldukları bölüm 10 ve bölüm 11’de yer verilmiştir.

- Alacak ve Borçlar:

“İşletmenin senetli ve senetsiz alacakları ile borçları bu sınıf kapsamında değerlendirilir. Ödeme çağrısı yapılan sermaye alacakları ve ilk kayda alındığı tarihle tahsil edileceği veya ödeneceği tarih arasındaki süre bir yıl veya daha kısa olan alacak ve borçlar itibari değeri üzerinden ölçülür. Ödeme çağrısı yapılan sermaye alacakları haricinde ilk kayda alındığı tarih ile tahsil edileceği veya ödeneceği tarih arasındaki süre bir yıldan uzun olan alacaklar ve borçlar ise itfa edilmiş değeri üzerinden ölçülür” (BOBİ FRS, md:9.7). BOBİ FRS’de; alacak ve borçlar vadesine göre itibari değer ve itfa edilmiş değerle ölçülürken, TFRS 9’da vadesine bakılmaksızın tüm alacak ve borçlar itfa edilmiş değerleri üzerinden izlenmektedir (Ataman ve Cavlak 2017: 161).

“İtfa edilmiş değeri üzerinden ölçülen ticari alacak ve borçlara ilişkin etkin faiz yöntemine göre hesaplanan faiz tutarı Kâr veya Zarar Tablosunda “Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler” veya “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” kalemlerinde; diğer alacak ve borçlara ilişkin etkin faiz yöntemine göre hesaplanan faiz tutarı ise “Faiz, Kâr Payı vb. Gelirler” veya “Faiz vb. Giderler” kalemlerinde gösterilir (BOBİ FRS, md: 9.9).” TFRS 9’a göre ticari alacakları, önemli finansman unsuru taşıyan ticari alacaklar ve önemli ticari finansman unsuru taşımayan ticari alacaklar olmak üzere ikiye ayırmak mümkündür (Fidan,2019:42). Standarda göre ticari alacağın önemli bir finansman unsuru taşıması veya işletmenin kolaylaştırıcı uygulama seçmesi durumunda TFRS 15 uyarınca ilk defa kayda almada işlem bedeli üzerinden ölçüm yapılır. Bu kapsamdaki ticari alacaklar dışındaki finansal varlık ve yükümlülükler ilk defa kayda almada gerçeğe uygun değerle ölçülür (TFRS 9, md: 5.1.1- 5.1.3).

Alacak ve borçlara ilişkin TFRS 9 ve BOBİ FRS standartlarının düzenlemeleri özet olarak Tablo 1’de gösterilmiştir.

Tablo 1: TFRS 9 ve BOBİ FRS’ye Göre Alacak ve Borçları Değerleme Ölçütleri ve Değerleme Farkları

	TFRS 9	BOBİ FRS
İlk Kayda Alma	İlk defa kayda almada işlem bedeli üzerinden ölçülür. (TFRS 15 uyarınca) Ticari alacaklar dışındaki varlık ve yükümlülükler ilk defa kayda almada gerçeğe uygun değer ile ölçülür.	İlk kayda alma tarihi ile ödeneceği tarih bir yıl veya daha kısa olanlar itibari değer üzerinden ölçülür. İlk kayda alma tarihi ile ödeneceği tarih bir yıldan uzun olanlar itfa edilmiş değer üzerinden ölçülür.
Sonraki Dönem Ölçüm	İtfa edilmiş maliyet değeri üzerinden ölçülür.	İtibari değer ve itfa edilmiş değer üzerinden ölçülür.
Değerleme Farkları	Gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelire yansıtılmaktadır. Gerçeğe uygun değer değişimi kâr veya zarara yansıtılmaktadır.	BOBİ FRS’de tüm değerlendirme farkları Kar/Zarara yansıtılmaktadır. *Ticari Alacak Faiz Tutarı: Esas Faaliyetlerden Diğer Gelirler/veya Giderler *Diğer Alacaklar Faiz Tutarı: Faiz kar payı vb. gelirler veya Faiz vb. giderler

Kaynak: Tablo1 TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı ve BOBİ FRS Bölüm 9’daki maddelerden türetilmiştir.

- Borçlanma Araçları:

“BOBİ FRS’de borçlanma araçlarının ilk muhasebeleştirmesinde işlem maliyeti ilave edilmiş işlem fiyatı esas alınmaktadır. İşlem maliyetleri finansal varlık veya yükümlülüğe ilişkin elde edinme veya elden çıkarmayla ilişkili ek maliyetlerdir. Aracılara veya danışmanlara ödenen ücretler ve düzenleyici kurumlar tarafından alınan harçlar işlem maliyetlerine örnek gösterilebilir (BOBİ FRS, md: 9.12). BOBİ FRS’de borçlanma araçlarına ilişkin sonraki dönem ölçüm itfa edilmiş değer üzerinden yapılmaktadır (BOBİ FRS, md:9.11).” Tüm finansal varlıklar ve yükümlülükler yönelik olarak değerlendirme farkları ise kar/zararda raporlanmaktadır (Ataman ve Cavlak, 2017: 160).

TFRS 9’a göre önemli finansman unsuru taşımayan ticari alacaklar dışındaki finansal varlık ve yükümlülükler gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmekte gerçeğe uygun değer değişimi kar/zararda raporlananlar hariç edinim sırasındaki işlem maliyeti gerçeğe uygun değere ilave edilmektedir. TFRS 9’da borçlanma araçlarının sonraki dönemde muhasebeleştirilmesinde itfa edilmiş maliyet ve gerçeğe uygun değer esas alınmaktadır. TFRS 9 standardında borçlanma araçlarına ilişkin değerlendirme farkları için verilen açıklama ise şu şekildedir; “Borçlanma araçları; işletmenin kullandığı iş modeline göre değerlendirilmektedir. Sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsil edilmesini amaçlı bir iş modeli kapsamında elde bulundurulmuş borçlanma araçları itfa edilmiş maliyetle, sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsil edilmesini ve ilgili varlığın

satılmasını amaçlayan bir iş modeli kapsamında elde tutuluyorsa gerçeğe uygun değer değişimi diğer kapsamlı gelirden raporlanmaktadır” (TFRS 9, md: 4.1.2. ve 4.1.2A).

TFRS 9 ve BOBİ FRS’ye göre borçlanma araçları değerlendirme ölçütleri ve değerlendirme farklarının raporlanması Tablo 2’de gösterilmiştir.

Tablo 2: TFRS 9 ve BOBİ FRS’ye Göre Borçlanma Araçları Değerleme Ölçütleri ve Değerleme Farkları

	TFRS 9	BOBİ FRS
İlk Kayda Alma	Gerçeğe uygun değer ile kayda alınır. (edinimdeki işlem maliyeti G.U.D ilave edilir.)	İşlem fiyatı üzerinden kayda alınır. (İşlem maliyeti işlem fiyatına ilave edilir.)
Sonraki Dönem Ölçüm	İtfa edilmiş maliyet veya gerçeğe uygun değer ile ölçülür.	İtfa edilmiş değer üzerinden ölçülür.
Değerleme Farkları	GUD ile ölçülmesi halinde gerçeğe uygun değer farkı kapsamlı gelire yansıtılır.	Kar/Zarara yansıtılmaktadır.

Kaynak: Tablo2 TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı ve BOBİ FRS Bölüm 9’daki maddelerden türetilmiştir.

- Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar:

BOBİ FRS’de özkaynak araçlarındaki yatırımlar borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görüp görmemesi durumuna göre farklı düzenlemelerle açıklanmıştır. Standardın her iki durumda özkaynak araçlarındaki yatırımlara ilişkin açıklamaları şu şekildedir; İlk kayda alma borsada veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görenlerde işlem fiyatı üzerinden olmaktadır. İşlem maliyeti ayrıştılarak kar/zararda raporlanmaktadır. Sonraki dönemde ölçüm gerçeğe uygun değer üzerinden yapılarak değerlendirme farkları “Finansal Yatırımlar Değer Artış Kazançları” veya “Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları” kalemlerinde kâr veya zarara yansıtılır (BOBİ FRS, md: 9.20).Borsada ve/veya teşkilatlanmış diğer piyasalarda işlem görmeyenlerde ilk kayda alma işlem fiyatına işlem maliyetinin ilave edilmesiyle ortaya çıkan maliyet bedeli üzerinden yapılmaktadır. Sonraki dönemde ise varsa değer düşüklüğü zararı maliyet bedelinden düşülmektedir (BOBİ FRS, md:9.21). TFRS 9’a göre tüm özkaynak araçlarındaki yatırımlar gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülmekte ve değerlendirme farkları ise kar veya zararda raporlanmaktadır (Özerhan ve Yanık, 2012: 212). Öte yandan TFRS 9 Standardının 5.7.5. maddesine göre; “İlk defa finansal tablolara almada işletme, ticari amaçla elde tutulmayan veya TFRS 3’ün uygulandığı bir işletme birleşmesinde edinen işletmenin finansal tablolarına aldığı bir şarta bağlı bedel niteliğinde olmayan, bu standart kapsamındaki bir özkaynak aracına yapılan yatırımın gerçeğe uygun değerindeki sonraki değişikliklerin diğer kapsamlı gelirden sunulması konusunda, geri dönülemeyecek bir tercihte bulunulabilir” açıklamasına yer verilmiştir (TFRS 9, md: 5.7.5). Özetle TFRS 9’da alım satım amaçlı bulundurulmayan özkaynak araçlarının ölçümünde kapsamlı gelirden raporlama açıklanmıştır.

TFRS 9 ve BOBİ FRS’ye göre özkaynak araçlarındaki yatırımlara ilişkin değerlendirme ölçütleri ve değerlendirme farkları Tablo 3’de açıklanmıştır.

Tablo 3: TFRS 9 ve BOBİ FRS’ye göre Özkaynak Araçlarındaki Yatırımların Değerleme Ölçütleri ve Değerleme Farkları

	TFRS 9	BOBİ FRS
İlk Kayda Alma	Gerçeğe uygun değer ile kayda alınır.	Borsada işlem görenler işlem fiyatı üzerinden ölçülür.(İşlem maliyeti kar/zarara yansıtılır.) Borsada işlem görmeyenler maliyet bedeli üzerinden ölçülür.
Sonraki Dönem Ölçüm	Gerçeğe uygun değer ile ölçülür.	Gerçeğe uygun değer ile ölçülür.
Değerleme Farkları	Gerçeğe uygun değer farkı kar/zararda raporlanır. Ticari amaçla elde bulundurulmayanlarda gerçeğe uygun değer farkı diğer kapsamlı gelirden raporlanır.	Borsada işlem görenlerde değerlendirme farkları Kar/Zararda Finansal Yatırımlar Değer Artış Karı / Değer Azalış Zararları kalemlerine kaydedilir. Borsada işlem görmeyenlerde maliyet bedelinden varsa değer düşüklüğü zararı düşülür.

Kaynak: Tablo 3 TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı ve BOBİ FRS Bölüm 9’daki maddelerden türetilmiştir.

- Diğer Finansal Araçları:

Alacaklar ve borçlar, borçlanma araçları ve özkaynak araçları sınıfına girmeyen finansal araçlar; diğer finansal araçlar (varlığa dayalı menkul kıymetler, türev finansal araçlar ve kredi verilmesine ve kredi alınmasına ilişkin taahhütler gibi) olarak değerlendirilir (BOBİ FRS, md: 9.22).

2. FİNANSAL ARAÇLARDA DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ

Değer düşüklüğü, finansal varlığa ilişkin ömür boyu beklenen kredi zararlarının olasılıklarına göre ağırlıklandırılmış bir tahminidir. İşletmenin almayı beklediği nakit akışları ile sözleşmeye göre yapılması gereken nakit akışları arasındaki fark olan nakit açıklarının bugünkü değeri beklenen kredi zararlarını oluşturmaktadır (Fındık, 2016:68). İşletme, gerçeğe uygun değer değişimi kapsamlı gelire yansıtılarak ölçülen ve itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçülen bir finansal varlığa, kira alacağına, sözleşme varlığına veya kredi taahhüdüne ve finansal teminat sözleşmesine yönelik *beklenen kredi zararları* için zarar karşılığı ayırır (IFRS 9, md: 5.1.1). IFRS 9 değer düşüklüğünde beklenen kredi zararı modelini açıklamıştır. Finansal varlıklarda beklenen kredi zararı finansal aracın kalan ömrü üzerinden hesaplanan ağırlıklandırılmış olasılık tahmini (PricewaterhouseCoopers,2018:27); sözleşmeye dayalı nakit akışlarının bugünkü değeri ile, işletmenin tahsil etmeyi beklediği nakit akışlarının bugünkü değeri arasındaki farkı temsil eder (PricewaterhouseCoopers Türkiye, 2018:13).

BOBİ FRS'de ise değer düşüklüğüne ilişkin açıklamalar şu şekilde verilmiştir; İşletme makul bir gerekçe doğrultusunda şüpheli alacakları için dönem sonunda değer düşüklüğü karşılığı hesaplar. Şüpheli alacaklar, bir takım nedenlerle tahsil edilmesinin güçleşmiş olduğu tahmin edilmiş alacakları ifade eder (BOBİ FRS, md: 9.10). Standartın 16. maddesinde de etkin faiz oranı hesabında nakit akışlarının; *gerçekleşmiş kredi zararlarını* göz önünde bulundurularak tahmin edileceği açıklanmıştır (BOBİ FRS, md: 9.16). Raporlamaya ilişkin açıklama ise şu şekildedir; finansal varlıkla alakalı değer düşüklüğüne ilişkin gözlemlenebilir bir kanıt bulunması durumunda, değer düşüklüğü zararı ticari alacaklar için; “*Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler*” kalemine, diğer finansal varlıklar için ise “*Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları*” kalemine yansıtılır (BOBİ FRS, md:9.33). Değer düşüklüğüne yönelik IFRS 9 standardı beklenen kredi zararı yaklaşımını açıklarken, BOBİ FRS'de gerçekleşen kredi zararları yaklaşımına yer verilmiştir.

3. FİNANSAL ARAÇLARIN TMS/IFRS ve BOBİ FRS BAĞLAMINDA MUHASEBELEŞTİRİLMESİNE YÖNELİK ÖRNEK UYGULAMALAR

Finansal araçlar IFRS 9 ve BOBİ FRS'de değer düşüklüğü dahil birçok konuda farklı düzenlemelerle açıklanmıştır. Uygulama da bu farklılıklar Tek Düzen Hesap Planı (TDHP) içinde finansal araçlara yönelik hesaplarda güncel olarak bir takım hesapların ilave edilmesini veyahut standartlara yönelik uyarlamaların yapılması gerektiğini ortaya koymaktadır. Bu doğrultuda çalışmada KGK tarafından yayımlanan “Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı” esas alınarak her iki standartta yer alan farklılıklara ilişkin örnek uygulamalara yer verilmiştir.

3.1.Ticari Alacaklarda Değer Düşüklüğü (Gerçekleşen Kredi Zararı Modeli- Beklenen Kredi Zararı Modeli)

X işletmesinin 31 Aralık 2018 tarihinde iki adet alacak senedi bulunmaktadır. İşletmenin bu ticari alacaklarının tutarı 30.000 TL ve 50.000 TL'dir. 30.000 TL olan senedin vadesi 1 aydan fazla geçmiş ve kredi riski oranı % 8 olarak belirlenmiştir. Bu alacağın %10'unda tahsil şüpheli hale gelmiştir. 50.000 TL tutarlı senedin vadesine ise 2 ay bulunmaktadır. Etkin faiz oranı yıllık %30'dur. Vadesi dolmamış 50.000 TL tutarındaki alacak senedinde kredi riski % 0,5 olarak tespit edilmiştir (Bu örnek Gökçen vd, 2017:450'den türetilmiştir).

Beklenen kredi zararı aşağıdaki gibi hesaplanacaktır; (IFRS 9'a göre)

- 30.000 TL tutarındaki alacak senedinin beklenen zarar tutarı; $B.Z.T = 30.000 \times 0,08 = 2.400$ TL
- 50.000 TL tutarındaki senedinin itfa edilmemiş beklenen kredi zararı;

İtfa edilmemiş beklenen kredi zararı = 50.000 x 0,005= 250 TL

İtfa edilmiş beklenen kredi zararı = 250 / (1+0,30)^{2/12} = 239TL

Toplam alacak senetlerinin beklenen kredi zararı = 2.400+239= 2.639 TL'dir.

Gerçekleşen kredi zararı ise; (BOBİ FRS' ye göre)

- Vadesi geçmiş 30.000 TL tutarındaki alacağa; 30.000 x 0,10 = 3.000 TL karşılık ayrılacaktır. Bu tutar gerçekleşen kredi zararı olarak; değer düşüklüğü zararını oluşturmaktadır.

TFRS 9'a göre yevmiye kaydı.

MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2018..... 651 ESAS FAALİYET ALACAKLARINA İLİŞKİN DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIK GİDERLERİ HS. 651.02. Beklenen Kredi Zararları	2.639,00	
	129 TİCARİ ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIGI HS.		2.639,00

BOBİ FRS'ye göre yevmiye kaydı.

MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2018..... 651 ESAS FAALİYET ALACAKLARINA İLİŞKİN DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIK GİDERLERİ HS. 651.03. Gerçekleşen Kredi Zararları	3.000,00	
	129 TİCARİ ALACAKLAR DEĞER DÜŞÜKLÜĞÜ KARŞILIGI HS.		3.000,00

Önerilen farklı yaklaşımlardan kaynaklı olarak değer düşüklüğü zarar tutarları farklılaşacağından kar/zarar rakamları da değişmektedir. Öte yandan BOBİ FRS'de değer düşüklüğü zararının izleneceği hesaplara ilişkin olarak bir açıklama getirilmiştir. Bu açıklamaya göre ticari alacaklardaki değer düşüklüğü zararları “*Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler*” kalemine, diğer finansal varlıklar için ise “*Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları*” kalemine yansıtılır. Yukarıda çözümlenen örnekte söz konusu bir ticari alacak olduğu için *Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler kalemine* yansıtılacaktır. Tamamlanan “Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağında” 65 nolu *Esas Faaliyetlerden Diğer Gider ve Zararlar ile Diğer Faaliyetlerden Gider ve Zararlar* hesap grubunda yer alan *651 Esas Faaliyet Alacaklarına İlişkin Değer Düşüklüğü Karşılık Giderleri* hesabında izlenmesi uygun olacaktır.

3.2. Borçlanma Araçları (İtfa Edilmiş Maliyet ile Ölçüm)

XYZ A.Ş 01.01.2018 tarihinde yıllık faiz oranı %10 ve 5 yıl vadeli tahvili 89.000 TL'ye satın almıştır. Satın almada komisyon bedeli 1.000 TL ödenmiştir. Tahvilin nominal değeri 100.000 TL olup işletme tahvili sözleşmeye bağlı nakit akışlarını tahsil etmek için edinmiştir (Bu örnek Ramirez, 2015:14-15; Fidan, 2018:12'den türetilmiştir).

Sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsilinin amaçlanması durumunda TFRS 9'a göre itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden ölçüm yapılacağı açıklanmıştır (TFRS 9 md:4.1.2). Bu durumda etkin faiz oranı hesaplanması gerekecektir.

**Etkin Faiz Oranı (İç Verim Oranı, EFO)* : Etkin faiz oranı aşağıdaki formül yardımıyla hesaplanabileceği gibi Excel programında formüller / iç verim oranı yardımıyla da bulunabilir. Bugünkü Değer = 90.000 TL.

Yıllık Faiz Tutarı = 100.000 x 0,10 = 10.000 TL'dir.

Nakit akışlarına bağlı olarak EFO;

$$90.000 = 10.000/(1+EFO) + 10.000/(1+EFO)^2 + 10.000/(1+EFO)^3 + 10.000/(1+EFO)^4 + (100.000+10.000)/(1+EFO)^5$$

$$EFO = \%12,83$$

Tablo:4 İtfa Edilmiş Maliyet Tablosu

Yıllar	İtfa Edilmiş Maliyet Dönem Tutarı (X)	Faiz (Y) (XxEFO)	Tutarı (Z) (100.000x 10)	Nakit Akışları %	İskonto İtfa Tutarı (T) (Y-Z)	İtfa Edilmiş Maliyet Dönem Sonu Tutarı (İ) İ= X+T
1.01.2018	90.000	11.548	10.000	1.548	91.548	
1.01.2019	91.548	11.747	10.000	1.747	93.295	
1.01.2020	93.295	11.971	10.000	1.971	95.266	
1.01.2021	95.266	12.224	10.000	2.224	97.490	
1.01.2022	97.490	12.510	10.000	2.510	100.000	
TOPLAM		60.000	50.000	10.000		

TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye Göre ilk Muhasebeleştirme:

TFRS 9'a göre ilk muhasebeleştirme işlem maliyeti ilave edilmiş gerçeğe uygun değerden yapılacaktır. BOBİ FRS'de de gene işlem maliyeti ayrıştırılmamakta işlem maliyeti ilave edilmiş işlem bedelinden kayda alma gerçekleştirilecektir.

Satın alma bedeli = 89.000 TL Komisyon bedeli = 1.000 TL

MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
01.12.2018..... <i>112 İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR</i>	90.000,00	
	<i>102 BANKALAR HS.</i> <i>İlk kayda alma</i>		90.000,00

TFRS 9 ve BOBİ FRS'ye Göre Sonraki Dönem Ölçüm:

TFRS 9 ve BOBİ FRS'de sonraki dönem ölçümde itfa edilmiş maliyet bedeli açıklanmıştır. Dolayısıyla yevmiye kayıtlarında farklılık oluşmamaktadır. Ancak TFRS 9'da BOBİ FRS'den farklı olarak işletmenin seçtiği iş modelinin sadece sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsil edilmesini değil aynı zamanda ilgili varlığın satılmasını amaçlaması durumunda ilgili varlığa ilişkin değerlendirme farklarının diğer kapsamlı gelirden raporlanacağı belirtilmiştir. Örnek işletmede sözleşmeye bağlı nakit akışlarının tahsil edilmesini amaçlayan iş modeli kapsamında elde tutulan borçlanma aracı itfa edilmiş maliyet üzerinden değerlendirilmekte ve iki standart ilişkin yevmiye kayıtları uyumlu olacaktır. Söz konusu örneğe ilişkin yevmiye kayıtlarında yeni hesap planı taslağındaki farklılıklar incelenmiştir.

KGK tarafından hazırlanıp Aralık 2018 itibarıyla güncellenen "Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı" Finansal Varlıklara ilişkin hesap grupları şu şekilde verilmiştir; (Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı,2018:1)

- 110 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Kâr veya Zarara Yansıtılan Finansal Yatırımlar
- 111 Gerçeğe Uygun Değer Farkı Diğer Kapsamlı Gelire Yansıtılan Finansal Yatırımlar
- 112 İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar
- 113 Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar

- 114 Teminata Verilen Finansal Yatırımlar
- 115 Bankalardaki Vadeli Mevduat
- 116 Kullanımı Kısıtlı Banka Bakiyeleri
- 117 Diğer Finansal Yatırımlar
- 118 Finansal Yatırımlar Değer Düşüklüğü Karşılığı (-)

Dönemler itibariyle yapılan değerlendirme sonucu itfa edilmiş maliyet değeriyle ölçülen menkul kıymetlerin kayıtlı değeri ile itfa (diğer bir ifade ile iskonto edilmiş maliyet) değeri arasında ortaya çıkan fark, KGGK'nın hazırladığı ve önerdiği taslakta **112 İtfa Edilmiş Maliyetle Ölçülen Finansal Yatırımlar** hesabının borcuna kaydedilebilmektedir (Özulucan vd., 2017: 244). Son olarak güncellenen hesap planı taslağında; sonraki dönem ölçümde itfa edilmiş maliyet yöntemine göre tespit edilen faiz gelirlerinin **661 Menkul Kıymet Yatırımlarından Faiz Gelirleri** hesabının alacağına kaydedileceği önerilmiştir. Elden çıkarılması durumunda kar tutarı; **666 Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Diğer Gelir ve Kazançlara**, zararın ise **676 Nakit ve Nakit Benzeri Varlıklar ile Menkul Kıymet Yatırımlarına İlişkin Diğer Gider ve Zararlar** hesabına kaydedilebileceği önerilmiştir.

MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2018..... 112 İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR HS. 102 BANKALAR HS 661 MENKUL KIYMET YATIRIMLARINDAN FAİZ GELİRLERİ HS. Faiz tahakkuk kaydı (2018)	1.548,00 10.000,00	11.548,00
31.12.2019..... 112 İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR HS. 102 BANKALAR HS. 661 MENKUL KIYMET YATIRIMLARINDAN FAİZ GELİRLERİ HS. Faiz tahakkuk kaydı (2019)	1.747,00 10.000,00	11.747,00
MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2020..... 112 İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR HS. 102 BANKALAR HS 661 MENKUL KIYMET YATIRIMLARINDAN FAİZ GELİRLERİ HS. Faiz tahakkuk kaydı (2020)	1.971,00 10.000,00	11.971,00
MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2021..... 112 İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR HS. 102 BANKALAR HS 661 MENKUL KIYMET YATIRIMLARINDAN FAİZ GELİRLERİ HS. Faiz tahakkuk kaydı (2021)	2.224,00 10.000,00	12.224,00

MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2022..... 112 İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR HS. 102 BANKALAR HS 661 MENKUL KIYMET YATIRIMLARINDAN FAİZ GELİRLERİ HS. Faiz tahakkuk kaydı (2022)	2.510,00 10.000,00	12.510,00
MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2022..... 102 BANKALAR HS 112 İTFA EDİLMİŞ MALİYETLE ÖLÇÜLEN FİNANSAL YATIRIMLAR HS. Tahvil anaparanın alınması	100.000,00	100.000,00

3.3. Özkaynak Araçlarındaki Yatırımlar

Alım- Satım Amaçlı Elde Bulundurulmuş Özkaynağa Dayalı Finansal Araç:

X A.Ş 20.12.2018'de, Y işletmesinin borsada işlem gören imtiyazlı hisse senetlerini 250.000 TL'ye satın almıştır. Bu işlem için 1.000,00 TL komisyon ödemiştir. Hisse senetlerinin 31.12.2018 tarihindeki piyasa değeri 255.000,00 TL, 31.12.2019 tarihindeki piyasa değeri 240.500,00 TL'dir. Satın alınan imtiyazlı hisse senetleri 20.02.2020 tarihinde 265.500,00 TL'ye elden çıkartılmıştır (Bu örnek Öztürk, 2017:609'den türetilmiştir.)

TFRS 9'a Göre;

Menkul kıymetin alım satım amaçlı bulundurulmaması durumunda gerçeğe uygun değer farklarının diğer kapsamlı gelirden raporlanacağı standartta açıklanmıştır. Bu durumda kullanılacak hesap için Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağında şu açıklama yapılmıştır; işletmelerin ilk kayda almada gerçeğe uygun değer farklarını diğer kapsamlı gelire yansıtarak ölçmeyi seçtikleri özkaynak araçlarına ilişkin birikmiş gerçeğe uygun değer farkları 550 Özkaynak Araçlarına İlişkin Gerçeğe Uygun Değer Farkları hesabı kullanılacaktır (Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı, 2018: 117).

Örnekte hisse senedi alım satım amaçlı elde bulunan bir araç olduğu için gerçeğe uygun değer farkları dönem sonunda kar veya zararda muhasebeleştirilecektir. TFRS 9'da da BOBİ FRS'de olduğu gibi işlem maliyetleri ayrıştırılmaktadır.

MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
20.12.2018..... 110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR VEYA ZARARA YANSITILAN FİN. YATIRIMLAR 652 ESAS FAALİYETLERLE İLGİLİ KOMİSYON GİDERLERİ HS. 102 BANKALAR HS. İlk defa kayda alma	250.000,00 1.000,00	251.000,00
MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2018..... 110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR VEYA ZARARA YANSITILAN FİN. YATIRIMLAR 649 DİĞER FAALİYETLERDEN ÇEŞİTLİ GELİR VE KAZANÇLAR HS. Sonraki dönem ölçme	5.000,00	5.000,00

31.12.2019..... 659 DİĞER FAALİYETLERDEN ÇEŞİTLİ GİDER VE ZARARLAR HS. 110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR VEYA ZARARA YANSITILAN FİN. YATIRIMLAR Sonraki dönem ölçme	14.500,00	14.500,00
--	--	-----------	-----------

Son olarak 2020’de hisse senetlerinin elden çıkarılması kaydı ise şu şekilde olacaktır;

MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
20.02.2020..... 102 BANKALAR HS. 110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR VEYA ZARARA YANSITILAN FİN. VARLIKLAR 649 DİĞER FAALİYETLERDEN ÇEŞİTLİ GELİR VE KAZANÇLAR HS. Hisse senetlerinin satışı	265.500,00	240.500,00 25.000,00

BOBİ FRS’ye Göre;

BOBİ FRS’de borsada işlem gören özkaynak araçları; ilk kayda almada işlem fiyatı üzerinden kayda alınmaktadır. Raporlama döneminde gerçeğe uygun değer üzerinden ölçülüp, değerlendirme farkları değer artış kazançları ve değer azalış zararları kalemlerinde kar veya zarara yansıtılır. Örnekte yer alan imtiyazlı hisse senedi için yevmiye kayıtları aşağıdaki şekilde olacaktır;

MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
20.12.2018..... 110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR VEYA ZARARA YANSITILAN FİN. YATIRIMLAR HS. 652 ESAS FAALİYETLERLE İLGİLİ KOMİSYON GİDERLERİ HS. 102 BANKALAR HS. İlk defa kayda alma	250.000,00 1.000,00	251.000,00
MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2018..... 110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR VEYA ZARARA YANSITILAN FİN. YATIRIMLAR 665 NAKİT ve NAKİT BENZERİ VARLIKLAR ile MENKUL KIYMET YATIRIMLARINA İLİŞKİN DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI Sonraki dönem ölçme	5.000,00	5.000,00
MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
31.12.2019..... 675 NAKİT ve NAKİT BENZERİ VARLIKLAR ile MENKUL KIYMET YATIRIMLARINA İLİŞKİN DEĞER AZALIŞ ZARARLARI 110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR VEYA ZARARA YANSITILAN FİN. YATIRIMLAR HS. İlk defa kayda alma	14.500,00	14.500,00

BOBİ FRS’ye göre 2020’de hisse senetlerinin elden çıkarılması kaydı ise şu şekilde olacaktır;

MAD. NO	AÇIKLAMALAR	BORÇ	ALACAK
20.02.2020..... 102 BANKALAR HS. 110 GERÇEĞE UYGUN DEĞER FARKI KAR VEYA ZARARA YANSITILAN FİN. VARLIKLAR 665 NAKİT ve NAKİT BENZERİ VARLIKLAR ile MENKUL KIYMET YATIRIMLARINA İLİŞKİN DEĞER ARTIŞ KAZANÇLARI Hisse senetlerinin satışı	265.500,00	240.500,00 25.000,00

SONUÇ

Küreselleşmenin etkisiyle birlikte hızla değişen dünyada muhasebe standartları ile birlikte yeni bir döneme girilmiştir. İşletmelerin artık daha kolay ve hızlı etkileşim halinde bulunduğu bu dönem aynı zamanda muhasebe standartlarına da uyum süreci olarak görülebilmektedir. Muhasebe standartları ile girilen bu yeni dönemle birlikte işletme bilançolarında yüksek tutarları oluşturan finansal araçların işletme mali tablolarında gerçeğe uygun bir şekilde raporlanması gerek yatırımcı gerekse işletme yönetimi açısından önemli konular arasındadır. Çalışmada finansal araçların hem ulusal hem de uluslararası standartlar çerçevesinde nasıl izleneceği incelenmiştir. Bu doğrultuda yeni finansal araçlar standardı TFRS 9 ile BOBİ FRS standardı Bölüm 9 karşılaştırılmıştır. 2018 itibarıyla yürürlüğe giren her iki standartta finansal araçlarla ilgili sınıflandırılma, muhasebeleştirme ve değer düşüklüğü gibi konuların farklı düzenlemelerle açıklandığı ortaya çıkmaktadır.

Karşılaştırmaya sınıflandırma açısından bakıldığında TFRS 9'da finansal varlıklar işletmenin kullandığı iş modeli ve finansal varlığın sözleşmeye bağlı nakit akışlarının özellikleri kriterleri esas alınarak bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Bir başka ifade ile BOBİ FRS'den farklı olarak varlığın türüne göre değil değerlendirme ölçüsüne göre sınıflandırılma yapılmıştır. BOBİ FRS'de ise daha açık bir biçimde alacaklar ve borçlar, borçlanma araçları, özkaynak araçlarındaki yatırımlar ve diğer finansal varlıklar şeklinde açıklanmıştır.

BOBİ FRS ve TFRS 9 standartlarında muhasebeleştirme ile ilgili düzenlemeler ilk kayda almada ve sonraki dönemde ölçüm şeklinde yer almaktadır. BOBİ FRS'de alacak ve borçların ölçülmesinde vadenin ölçüt alındığı ortaya çıkmaktadır. Standarda göre bir yıldan kısa olan alacaklar itibari değer, vadesi bir yıldan uzun olan alacaklar ise itfa edilmiş değerden ölçülmektedir. TFRS 9'da ise vade ayrıştırılması söz konusu değildir. TFRS 9'da vadesine bakılmaksızın tüm alacak ve borçlar itfa edilmiş maliyet bedeli üzerinden izlenmektedir. Özkaynak araçlarındaki yatırımlara ilişkin olarak BOBİ FRS'de borsada işlem görenler ve borsada işlem görmeyenler farklı değerlendirme ölçütlerine göre ele alınmıştır. TFRS 9'de ise özkaynağa dayalı finansal aracın alım satım amaçlı elde bulundurulmama durumunda gerçeğe uygun değerindeki sonraki değişikliklerin diğer kapsamlı gelirden sunulması konusunda, geri dönülemeyecek bir tercihte bulunulabileceği açıklanmıştır. Gene borçlanma araçlarında da işletmenin seçtiği iş modeli kapsamında diğer kapsamlı gelirden raporlanmanın yapılacağı belirtilmiştir. Özetle TFRS 9 ile diğer kapsamlı gelirden raporlamaya yer verilirken, BOBİ FRS'de bu konuda bir açıklama söz konusu değildir. BOBİ FRS'de özellikle kar/zarar da muhasebeleştirmeye vurgu yapılarak diğer kapsamlı gelirden raporlamadan bahsedilmemiştir.

Değer düşüklüğü konusunda ise TFRS 9'da beklenen kredi zararı yaklaşımına yer verilirken, BOBİ FRS ise dönem sonundaki değer düşüklüğü tespitinde gerçekleşen kredi zararı yaklaşımı açıklanmıştır. Bu durumda ise ortaya çıkan değer düşüklüğü tutarları her iki standartta farklı yaklaşımların önerilmesinden dolayı değişmekte dolayısıyla dönem sonu itibarıyla kar/zarar rakamlarında da farklılaşma söz konusu olacaktır. BOBİ FRS'de değer düşüklüğü zararının kaydedileceği kalemler konusunda da bir açıklama

getirilmiştir. Buna göre; ticari alacaklardaki değer düşüklüğü zararları “Esas Faaliyetlerden Diğer Giderler” de, diğer finansal varlıklar “Finansal Yatırımlar Değer Azalış Zararları” kalemlerinde raporlanmaktadır.

Son olarak Aralık 2018 itibariyle KGK tarafından kamuoyu ile paylaşılan Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağında finansal araçlara yönelik birçok hesabın güncellendiği ortaya çıkmaktadır. 11 no’lu Finansal Yatırımlar hesap grubunda finansal araçlara yönelik değerlendirme ölçütlerine göre bir sınıflandırmaya gidilmiştir. Bu sınıflandırma TFRS 9’un ana yapısına uyum sağlamakla birlikte uygulamada değerlendirme ölçütünün tespitinin zor olduğu durumlarda karışıklığa neden olabilecektir. Öte yandan BOBİ FRS’de finansal araçların türüne göre yapılan sade bir biçimdeki sınıflandırma hesap planına da uygulanabilir. Bununla birlikte ileride yapılacak çalışmalarda finansal araçlara getirilen yeni düzenlemelerin sektörler açısından etkilerinin araştırılmasının faydalı olabileceği düşünülmektedir.

KAYNAKÇA

- ATAMAN, B., H. CAVLAK, (2017), “Büyük ve Orta Boy İşletmeler için Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS) ile Tam Set Türkiye Muhasebe ve Türkiye Finansal Raporlama Standartlarının (TMS/TFRS) Karşılaştırılması”, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 2, (3), 153-167.
- BAYDOĞAN, L. (2009), Uluslararası Finansal Raporlama Standartları Finansal Araçlar ve Karşılıklar, Türkmen Kitabevi, İstanbul
- GÖKÇEN, G., ÖZTÜRK, E., GÜLEÇ, F.Ö., (2017), “BOBİ FRS ve TFRS’nin Finansal Raporlara Etkileri Açısından Karşılaştırılması”, *Finans Ekonomi ve Sosyal Araştırmalar Dergisi*, Cilt 3, (2), 437-457.
- FINDIK, H. (2016), Türkiye Muhasebe Standartları Çerçevesinde Finansal Varlıkların Muhasebeleştirilmesi, *Muhasebe Finansman Dergisi*, Ocak, 61-82.
- FİDAN, M., M. (2018), IFRS 9 Finansal Araçlar Standardına Göre Finansal Varlıkların Sınıflandırılması ve Sınıflandırmada Kullanılan Testler/ Kriterler, *Muhasebe Bilim Dünyası Dergisi*, Mart, 20(1), 1-27.
- FİDAN, M., M., (2019), Ticari Alacaklarda Değer Düşüklüğü–TFRS 9 Finansal Araçlar Standardının Basit Yaklaşımı ve Vergi Usul Kanunu Karşılaştırılması, *Muhasebe ve Finansman Dergisi*, Ocak, 37-58.
- TMS 32 Finansal Araçlar: Sunum Standardı, 19/12/2017 Tarih ve 30275 sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 103 Sıra No’lu Tebliğ.
- TMS 39 Finansal Araçlar: Muhasebeleştirme ve Ölçme Standardı, 19.12.2017 Tarih ve 30275 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 107 Sıra No’lu Tebliğ.
- TFRS 7 Finansal Araçlar: Açıklamalar Standardı, 19.12.2017 Tarih ve 30275 sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 90 Sıra No’lu Tebliğ.
- TFRS 9 Finansal Araçlar Standardı, 19.12.2017 Tarih ve 30275 sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan 113 sıra no’lu Tebliğ.
- Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı (BOBİ FRS), 29.07.2017 Tarih ve 30138 Sayılı Resmi Gazete’de Yayımlanan, 56 Sıra No’lu tebliğ
- KGK, (2018) ,Finansal Raporlama Standartlarına Uygun Hesap Planı Taslağı, <http://www.kgk.gov.tr>
- PRICEWATERHOUSECOOPERS (PwC), (2018), IFRS 9 Financial Instruments Understanding The Basics, 1-41, (www.pwc.com/ifrs9).
- PRICEWATERHOUSECOOPERS (PwC) Türkiye, (2018), Yeni Finansal Araçlar Standardı Beklenen Kredi Zararları Nedir, sayı:1, 1-21, (www.pwc.com.tr).
- RAMIREZ, J. (2015), Accounting for Derivatives, Second Edition, Wiley West Sussex, UK.
- ÖZERHAN, Y., YANIK, S., (2012), Açıklamalı ve Örnek Uygulamalı Türkiye Muhasebe Standartları Türkiye Finansal Raporlama Standartları, TÜRMOB Yayınları, Ankara.
- ÖZULUCAN, A., ARSLAN, S., KELEŞ, D., (2017), Menkul Kıymetlerin TMS 39 ve TFRS 9 Çerçevesinde Muhasebeleştirilmesi, *Ömer Halis Demir Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi Dergisi*, Ekim, 235-249.
- ÖZTÜRK, E. (2017), Finansal Varlıkların Ölçme ve Muhasebeleştirme Esaslarının Büyük ve Orta Boy İşletmeler İçin Finansal Raporlama Standardı ve Türkiye Finansal Raporlama Standartları Açısından Karşılaştırılması, *İşletme Araştırmaları Dergisi*, 595-617.
- SAĞLAM, N., YOLCU, M., EFLATUN, A., (2018), Örneklerle UFRS Kayıtları, Muhasebe TR.